

סכנה ברורה ומיידית

קריאה ישראלית לפעולה הומניטארית דחופה בעזה

14 בינואר, 2009

לכבוד

רה"מ, ח"כ אהוד אולמרט
שר הביטחון, ח"כ אהוד ברק
הרמטכ"ל, רב אלוף גבי אשכנזי
מפקד פיקוד דרום, אלוף יואב גלנט
היועמ"ש לממשלה, עו"ד מנחם מזוז

הנדון: אזהרה מפני סכנה ברורה ומיידית לפגיעה בחייהם ושלומם של רבבות אזרחים

מאז תחילת המערכה בעזה, ב-27 בדצמבר, עולה חשד כבד שמבוצעות הפרות חמורות של המשפט ההומניטארי הבינלאומי על ידי כוחות הצבא. לאחר סיום הלחימה, תבוא העת לחקירת נושא זה ולנתינת הדין של האחראים להפרות אלה. בשלב זה אנו דורשים כי תשומת לבכם תופנה לסכנה הברורה והמיידית הנשקפת לחייהם ושלומם של רבבות אזרחים.

היקף הפגיעה באוכלוסייה האזרחית הוא חסר תקדים. על פי עדויות תושבי הרצועה ודיווחי התקשורת, כוחות הצבא עושים שימוש מופקר בכוח קטלני שגרם עד עתה למאות הרוגים בלתי מעורבים, ומחריבים תשתיות ורכוש בהיקף עצום. בנוסף, פוגעת ישראל גם במטרות אזרחיות, לאחר שהגדירה אותם כמטרות צבאיות לגיטימיות רק בשל היותם "סמלי ממשל".

בתווך, חיים כמיליון וחצי אזרחים במצוקה הומניטארית קיצונית, שהצעדים המצומצמים שנקטו על ידי הצבא אינם מספקים לה מענה ראוי. מצוקה זו מפורטת בנספח א' ועיקרה:

1. הלחימה מתבצעת בכל רחבי רצועת עזה, שמעבריה סגורים, כך שלתושבים אין לאן לברוח, לא בתוך הרצועה ולא מחוצה לה. רבים אינם יכולים להימלט מאיזור הקרבות ולהגן על עצמם והם נאלצים לחיות בפחד ובאימה. דרישת הצבא מהם לפנות את בתיהם פן ייפגעו היא נטולת בסיס. אחרים, שנמלטו, חיים כפליטים בלי כל מערכת הבריאות קרסה. בתי החולים אינם מסוגלים להעניק טיפול הולם לפצועים ולא ניתן לפנותם למרכזים רפואיים מחוץ לרצועה. מצב זה מוביל למותם של פצועים שניתן היה להצילם. גם חולים כרוניים אינם מקבלים את הטיפול הדרוש להם. מצבם הבריאותי מתדרדר וחלקם אף נפטרו.
3. אזורים שהיו נתונים להתקפות אינטנסיביות מנותקים לחלוטין. לא ניתן לדעת מה מצבם של האנשים הנמצאים שם, האם יש פצועים הזקוקים לטיפול והאם יש להם מזון, מים ותרופות. הצבא מונע מצוותי חילוץ מקומיים ובינלאומיים להגיע למקומות אלה וגם נמנע מלהושיט להם עזרה בעצמו, למרות שהוא מחוייב לכך על-פי דין.
4. לרבים מהתושבים אין גישה לחשמל, למים זורמים ובאזורים מאוכלסים רבים מציף הביוב את הרחובות. צירוף זה יוצר בעיות סניטציה קשות ומגביר את הסכנה להתפרצות מגיפות.

הלחימה באופן הזה מהווה הפרה בוטה של דיני הלחימה ומעלה חשד, אותו אנו מבקשים לחקור, כי מתבצעים פשעי מלחמה.

אחריותה של מדינת ישראל בנושא זה היא ברורה ואינה מוטלת בספק. שליטתו המוחלטת של הצבא באיזור הקרבות ובנתיבי הגישה אליו אינם מאפשרים לישראל להעביר אחריות זו למדינות אחרות. לכן, אנו קוראים לכם לפעול לאלתר

אמנסטי אינטרנשיונל סניף ישראל • במקום -- מתכננים למען זכויות תכנון • בצלם -- מרכז המידע הישראלי לזכויות • האדם בשטחים • גישה -- מרכז לשמירה על הזכות לנוע • הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל • יש דין -- ארגון מתנדבים לזכויות אדם • המוקד להגנת הפרט • עדאלה -- המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל • רופאים לזכויות אדם

כדלקמן:

1. **להפסיק את הפגיעה הלא-מידתית באזרחים** ולהפסיק את הפגיעה ביעדים אזרחיים שאינם משמשים לצרכים צבאיים, אף אם הם עונים להגדרה "סמלי ממשל".
2. לפתוח ערוץ מילוט לאזרחים אל מחוץ לאיזור הקרבות, תוך הבטחת אפשרות לחזרתם עם סיום הלחימה
3. **להעניק טיפול רפואי הולם ומיידי לכל הפצועים והחולים ברצועה**, בין אם באמצעות פינויים למרכזים רפואיים מחוץ לרצועת עזה ובין אם באמצעות פתרון אחר בתוך הרצועה.
4. **לאפשר לצוותי חילוץ ורפואה להגיע לאזורים מוכי הקרבות** כדי לפנות את הפצועים ולהעביר אספקה לאלה שנותרו שם. לחלופין, על הצבא לבצע פעולות אלה.
5. **להבטיח את פעילותן התקינה של מערכות החשמל**, המים והביוב באופן שיענה על צרכי האוכלוסייה.

בכבוד רב,

ורד כהן-ברזילי
אמנסטי אינטרנשיונל סניף ישראל

ד"ר חיים יעקובי
במקום -- מתכננים למען זכויות תכנון

ג'סיקה מונטל
בצלם -- מרכז המידע הישראלי לזכויות האדם בשטחים

עו"ד שרי בשי
גישה -- מרכז לשמירה על הזכות לנוע

ד"ר ישי מנחין
הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל

עו"ד מיכאל ספרד
יש דין -- ארגון מתנדבים לזכויות אדם

דליה קרשטיין
המוקד להגנת הפרט

עו"ד פאטמה אלעג'ו
עדאלה -- המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל

פרופ' צבי בנטויץ'
רופאים לזכויות אדם

אמנסטי אינטרנשיונל סניף ישראל • במקום -- מתכננים למען זכויות תכנון • בצלם -- מרכז המידע הישראלי לזכויות • האדם בשטחים • גישה -- מרכז לשמירה על הזכות לנוע • הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל • יש דין -- ארגון מתנדבים לזכויות אדם • המוקד להגנת הפרט • עדאלה -- המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל • רופאים לזכויות אדם

נספח: הקריסה ההומניטארית ברצועת עזה

[תמונת מצב עדכנית ל-14 בינואר, 2009 [היום ה-19 לחימה]

כללי

נכון ליום ד', 14.1.09, היום התשעה עשר לפעולה הצבאית ברצועת עזה, הולכים וגדלים מימדיה של הקריסה ההומניטארית ברצועת עזה: פצועים רבים אינם זוכים כלל לטיפול רפואי, לא מתאפשר פינוי פצועים לבתי החולים, צוותים רפואיים מותקפים בדרכם להגשת עזרה ומערכת הבריאות בעזה, בדגש על בתי החולים, קורסת. מערכות החשמל, המים והביוב בעזה נמצאות במצב של קריסה חלקית, דבר שמונע מתושבי עזה גישה למים נקיים וחושף אותם לסכנות של מחלות זיהומיות ושל הצפה קטלנית של ביוב באזורים מאוכלסים.

פגיעה במערכת הבריאות ומניעת פינוי נפגעים

- 6 מקרים של ירי הצבא לעבר צוותי רפואה תועדו על ידי ארגונים לזכויות אדם. 12 מקרב אנשי הצוותים הרפואיים נהרגו ו-17 נפצעו.
- עד כה ידוע על 15 מקרים של פגיעה במתקנים רפואיים, ביניהם מחסן ציוד רפואי, 3 מרפאות ניידות, מרכז בריאות נפש, קירות וחלונות ב-3 בתי חולים ממשלתיים ומספר רכבי הצלה. פגיעות ישירות נרשמו בבית החולים האירופאי ובבית חולים "דרה", במתקן של אונר"א ובמרפאת ספחא אלאחראזין בשגיאעיה.
- ישנם עיכובים של בין 2 ל-10 שעות במוצע בתיאום בין הצבא לצוותים הרפואיים לצורך פינוי או העברת נפגעים. ברוב המקרים הצבא אינו מגיב כלל לפניית המגיעות אליו. לארגוני זכויות האדם ידוע על למעלה מ-100 אזרחים שהיו לכודים במשך למעלה מ-24 שעות, מתוכם עשרות פצועים, ללא טיפול רפואי כלשהו, לעיתים גם ללא מים ומזון. במקרה אחד, המתינה משפחה בת 21 נפשות (מתוכה 6 פצועים) 7 ימים עד שהצבא התיר הגעה של נציגי הצלב האדום לפנותם. בשני מקרים אחרים, המתינו משפחות למעלה מ-36 שעות עד הגעת הפינוי. הארגונים מעריכים כי ישנם מקרים דומים נוספים שטרם תועדו.
- מערכת הבריאות בעזה בקריסה מוחלטת לאחר סגר מתמשך של למעלה משנה וחצי: מחסור חמור בציוד רפואי ובתרופות, מחסור בכוח אדם מיומן, היעדר ידע ומומחים לטיפול בפציעות מורכבות ועוד. ע"פ משרד הבריאות הפלסטיני, 30% בלבד מהציוד הרפואי והתרופות שהותר להעביר לרצועה, עונים על הצרכים והחוסרים בבתי החולים.
- ברצועת עזה 2050 מיטות אשפוז (1500 בבתי חולים ממשלתיים ו-550 במרפאות פרטיות). מחלקת טיפול נמרץ בבית חולים "אלשפאא" תוגברה מ-12 מיטות ל-30. מאז ה-1.09.11 מדווחים במחלקה על תפוסה מלאה, על אף שמאז 6.1.09 נשלחים ממנה למצרים כ-5 חולים במוצע מדי יום. מערכת הבריאות שומרת על תפוסה של 75% בבית החולים "אלשפאא", כשבשאר בתי החולים נרשמת תפוסה של 95%. הטיפול בחולים כרוניים, ובכללם חולי סרטן, חולי כבד, מטופלי דיאליזה ועוד, פסק כמעט לחלוטין, עקב מחסור במיטות אשפוז במחלקות וברופאים זמינים.
- כ-850 חולים כרוניים ומאות פצועים מהמתקפות הישראליות זקוקים להפניה לטיפולים רפואיים מחוץ לעזה מאז ה-27.12.08. מתוכם 3 פצועים וכמה עשרות חולים פונו לישראל, וכ-250 פצועים פונו למצרים דרך מעבר רפיח. מאז ה-6.1.2009 לא מועברים פצועים נוספים לטיפול רפואי בישראל.
- בית החולים "אלשפאא" ויתר בתי החולים הממשלתיים בעיר עזה פעלו ללא אספקת חשמל באמצעות גנראטורים במשך כשבוע בין התאריכים 3-10 בינואר. מיום 10.1.2009 מקבל בית החולים חשמל במשך 8-12 שעות ביום. לכל אורך חודש ינואר מקבלים בתי החולים האחרים ברצועה חשמל במשך 4-8 שעות במוצע ביום. בשאר הזמן נסמכים בתי החולים על גנראטורים. לפחות במקרה אחד בו התקלקל גנראטור בבית החולים "אלקודס" נותר בית החולים ללא אספקת חשמל כלל, וציוד רפואי מציל חיים חדל לתפקד.
- חולים הנמצאים בבתיים חשופים לפגיעה מוגברת עקב המחסור בחשמל, שאינו מאפשר שימוש סדיר במכשירים רפואיים ביתיים המופעלים באמצעות חשמל ובמכשירי חימום.

אמנסטי אינטרנשיונל סניף ישראל • במקום -- מתכננים למען זכויות תכנון • בצלם -- מרכז המידע הישראלי לזכויות • האדם בשטחים • גישה -- מרכז לשמירה על הזכות לנוע • הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל • יש דין -- ארגון מתנדבים לזכויות אדם • המוקד להגנת הפרט • עדאלה -- המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל • רופאים לזכויות אדם

פגיעה בתשתיות החשמל, המים והביוב

קווי חשמל, משאבות מים וביוב ומתקנים לריכוז ולטיהור שפכים ניזוקו מההפצצות. הקרבות המתנהלים ברצועה אינם מאפשרים לבצע את רוב התיקונים בהיעדר תיאום בטחוני עם הצבא. כך גם הדבר באשר לשינוע דלק וציוד בתוך הרצועה. ללא אספקת חשמל, לא ניתן לשאוב מים ולטפל בשפכים.

ב-14 החודשים שקדמו למבצע הצבאי, מנעה ישראל אספקה של מוצרים חיוניים לרצועת עזה ובכך רוקנה את הרצועה מהדלק, המזון, התרופות וחלקי החילוף הדרושים להתמודד עם התוצאות הקשות של הלחימה. קיים מחסור חמור בדלק הדרוש להפעלת תחנת הכוח ברצועת עזה וכן את הגנראטורים שמגבים את מערכת החשמל. חסרים חלקי חילוף וציוד הדרושים לביצוע תיקונים ותחזוקה.

מערכת המים והביוב

- **למעלה מחצי מיליון בני אדם מנותקים לחלוטין מגישה למים נקיים**, רובם בעיר עזה ובאזור הצפוני. חלק מאנשים אלה **משוללי גישה למים כבר למעלה מ-10 ימים**. משאבות מים רבות ניזוקו. ללא חשמל בתים לא ניתן לשאוב מים למפלסים הגבוהים ולמאגרי המים הנמצאים על גגות הבתים הגבוהים.
- **הביוב זורם ברחובות** עקב מחסור בחשמל למשאבות ביוב ולמתקני טיהור, עקב נזק שנגרם כתוצאה מההפצצות ועקב תקלות שלא ניתן לתקן בהיעדר תיאום בטחוני עם הצבא ובהיעדרם של חלקי החילוף הדרושים. בבית חאנון, בית לאהיה, ג'באליה וחלק מהעיר עזה משאבות הביוב לא עובדות כלל. מאז יום 3.1.2009 לא ניתן להגיע לצינור ביוב בבית חאנון אשר הופצץ. מאז, הביוב זורם לאזור.
- ישראל מונעת מהטכנאים של רשות המים גישה למתקן טיהור השפכים בעיר עזה. מאז יום 3.1.2009 זורם הביוב למתקן אולם אינו מתרוקן, משום שאין מי שיפעיל את המשאבות. בנוסף, ביום 10.1.2009 הופצץ אחד ממאגרי הביוב שם. ההערכה היא כי **הביוב ממתקן הטיהור וממאגר הביוב החל להציף את הסביבה**, אולם לא ניתן להעריך את הנזק בהיעדר תיאום בטחוני.
- ישראל אינה מאפשרת הגעה למאגרי הביוב בבית לאהיה, שם מפלס השפכים עולה מדי יום במאגר המרכזי ומי השפכים מאיימים להציף את הסביבה. זאת, בשל הריסת הגנראטור ביום 3.1.2009 אשר אמור להוציא את השפכים. חרף בקשות להימנע מפגיעה באזור רגיש זה, שהועברו לצבא על ידי גורמים בינלאומיים, הופצץ האזור פעם נוספת ביום 10.1.2009 ונגרם נזק לבניינים ליד המאגר. הצפות באזור זה יסכנו את שלומם וחיייהם של כ-10,000 תושבים הגרים באזור הסמוך.
- חברת המים ברצועת עזה זקוקה לפריטים רבים החסרים לה, כגון כלור, צינורות, שסתומים ופריטים נוספים. רוב הציוד הוזמן לפני חודשים רבים, אך לא ניתן אישור להכניסו.

מערכת החשמל

- **לפחות רבע מיליון מתושבי עזה חיים ללא חשמל מזה 18 ימים**. בכל רגע נתון, עד מיליון אנשים מנותקים מאספקת החשמל, דבר שמקשה על הגישה למים, השימוש במכשירים רפואיים, שימור וקירור מזון וחימום בתים.
- **לאחר 9 ימים ללא אספקת חשמל, בית החולים שיפא מקבל אספקה של שמונה שעות חשמל ביום** החל מיום 10.1.09. בשאר שעות היממה מופעלים גנראטורים אשר אינם מיועדים לעבוד מעל 8 שעות ברציפות.
- **6 מתוך 12 קווי מתח גבוה המובילים חשמל מישראל וממצרים אינם פועלים** בשל נזק שנגרם כתוצאה מההפצצות. תחנת הכוח בעזה פועלת החל מיום 10.1.09 באופן חלקי מאוד (בתפוקה של כ-38%) ומייצרת 30 מגה וואט בלבד. כתוצאה מכך, **רצועת עזה מקבלת אספקה של 48% בלבד מכמות החשמל הנדרשת, לכל היותר**. ההערכה היא שבשל תקלות מקומיות בקווים, כמות החשמל שמגיע לצרכנים – קטנה בהרבה.
- כמות הסולר התעשייתי שנמצאת בתחנת הכוח היא כ- 500,000 ליטר, **הכמות הנדרשת ליום אחד בלבד להפעלת שלוש הטורבינות**. כ-369,000 ליטרים נוספים הועברו לצד הפלסטיני של מסוף נחל עוז, אולם לא ניתן לשנע אותם לתחנת הכוח, בשל היעדר תיאום בטחוני.
- **אור ליום ג', 13.1.09, הפציצה ישראל את מחסן חברת החשמל בעזה וגרמה לנזק עצום** שכלל פגיעה בשנאים, כבלים, עמודי ניתוק מתח נמוך וציוד נוסף. מדובר בחלקי חילוף וציוד שישראל אפשרה את כניסתם ארבעה ימים קודם לכן, לאחר שערכבה את אישור הכנסתם למשך חודשים. המלאים של חברת הפצת החשמל של עזה היו ריקים קודם למבצע הצבאי היות שישראל מנעה במשך חודשים את העברתם של חלקי חילוף אשר הוזמנו ושולמו.

אמנסטי אינטרנשיונל סניף ישראל • במקום -- מתכננים למען זכויות תכנון • בצלם -- מרכז המידע הישראלי לזכויות • האדם בשטחים • גישה -- מרכז לשמירה על הזכות לנוע • הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל • יש דין -- ארגון מתנדבים לזכויות אדם • המוקד להגנת הפרט • עדאלה -- המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל • רופאים לזכויות אדם

קריסה הומניטארית צפויה מראש ומתוכננת היטב

- **במהלך 14 החודשים האחרונים הגבילה ישראל באופן יזום ועקבי את העברת הדלקים** לרצועת עזה וזאת כחלק מהחלטת הקבינט מיום 19.9.2007 על צעדי ענישה כלפי תושבי עזה. תחת קיום חובתה לצייד את האוכלוסייה האזרחית במוצרים ההומניטאריים החיוניים ערב היציאה למבצע הצבאי, **מדינת ישראל רוקנה את רצועת עזה מהדלק, המזון והציוד הנדרש להתמודדות עם תוצאותיה הקשות של הלחימה.**
- **בחודשיים שקדמו למבצע הצבאי הידקה ישראל עוד יותר את הסגר ורוקנה באופן מכוון את רצועת עזה מסולר תעשייתי** הדרוש לשם ייצור חשמל, וזאת על-ידי מניעת העברתו דרך מסוף נחל עוז – המסוף היחיד דרכו ניתן להעבירו לרצועת עזה. **בחודשיים אלה אפשרה ישראל העברה של 18% בלבד מכמות הסולר התעשייתי הנדרש לשם הפעלת תחנת הכוח בעזה, שהיא 28% בלבד מכמות הסולר התעשייתי עליה הורה ביהמ"ש העליון.**
- מזה למעלה משלושה חודשים מונעת ישראל העברתם של חלקי חילוף הדרושים לחברת הפצת החשמל של עזה (GEDCO) לפעילות שוטפת. **גם ברגע זה ממתנינים חלקי החילוף במעבר קרני ובנמל אשדוד.**
